

FELSEFE AKADEMİSİ

CİLT: I • SAYI: 01

ANTİK ÇAĞ ÖZEL SAYISI

8 MART 2024

MÖ 6. Yüzyıl - MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Özellikleri

Hazırlayan: İlker ÜNSAL

ANTİK FELSEFENİN 3 TEMEL AŞAMASI

İlk Çağ (Antik) felsefesi tarihsel süreçte üç aşamada gelişmiştir:

- 1. Doğa Felsefesi:** Varlığın ilk nedenini (arkhe) ve evrendeki değişimi araştıran aşama.
- 2. İnsan Felsefesi:** Sofistler ve Sokrates ile birlikte odağın doğadan "insana ve bilgiye" kaydığı aşama.
- 3. Sistematik Felsefe:** Platon ve Aristoteles'in varlık, bilgi, ahlak, siyaset gibi tüm alanları kapsayan bütüncül sistemler kurduğu aşama.

1. İLK NEDEN (ANA MADDE / ARKHE) PROBLEMİ

Doğa filozofları, evrendeki her şeyin kendisinden meydana geldiği o ilk temel taşı (arkheyi) doğada bulunan somut varlıklarda aramışlardır.

Thales: İlk neden "**Su**"dur. Her şeyin sıvı, katı veya gaz hâlinde suya dönüştüğünü gözlemlemiş ve yaşamsal öneminden dolayı suyu evrenin temeline koymuştur.

Anaksimandros: İlk neden somut bir madde olamaz; nicelikçe sonsuz, nitelikçe belirsiz olan "**Apeiron**"dur.

Anaksimenes: İlk neden sonsuz ama somut bir madde olan "**Hava**"dır. Hava seyrekleştikçe ateşe; sıkılaştıkça sırasıyla rüzgâr, bulut, su, toprak ve taşla dönüşerek evreni oluşturur.

Anaksagoras: Varlıkların kökeninde "Spermalar (Tohumlar)" vardır. Ancak onun asıl devrimi, bu tohumları hareket ettiren gücü maddeden ayırarak "Nous" (Akıl/Ruh) kavramını bulmasıdır.

Empedokles: Evrenin temelinde dört ana öge (element) vardır: Toprak, Hava, Ateş ve Su. Bu ögeler "Sevgi" gücüyle birleşip varlıkları oluşturur, "Nefret" gücüyle ayrılarak onları yok eder.

Demokritos: Atomcu görüşün temsilcisidir. Bütün varlıklar, ezeli olarak hareket hâlinde olan, parçalanamaz ve sonsuz sayıdaki "Atomların" farklı şekillerde bir araya gelmesiyle oluşur.

2. DEĞİŞİM PROBLEMİ

İlk doğa filozofları daha çok "ana maddeye" odaklanıp değişimi göz ardı ederken, bazı filozoflar sistemlerinin tam merkezine "değişim" kavramını koymuştur.

Lao Tse (Çin): Taoculuğun kurucusudur. Evrendeki dengeyi sağlayan güce "Tao" (Yol) der. Evrendeki tüm değişimler, karşıt güçler olan "Yin" (Dişil, karanlık, toprak) ve "Yang" (Eril, aydınlık, güneş) arasındaki çatışmadan kaynaklanır.

Herakleitos: Evrendeki temel kural "**Sürekli Oluş ve Değişim**" dir; değişmezlik sadece bir yanılsamadır. Değişimin ana maddesi en hareketli olan "Ateş", bu değişimi ölçülü bir şekilde yönlendiren kural ise "**Logos**" (**Akıl**)dur. Her şey zıtların birliğinden (çatışmasından) doğar.

Parmenides: Herakleitos'un tam zıddını savunmuştur (Felsefe tarihindeki ilk bilinçli karşıtlıktır). Parmenides'e göre değişim diye bir şey kesinlikle yoktur, imkânsızdır. Değişimi bize gösteren şey duyularımızdır ve duyularımız bizi aldatır. Gerçek varlık değişmeyen, hareket etmeyen ve bölünmeyen "**Bir Olan**" dır; gerisi sadece bir görünüş ve aldatmacadan ibarettir.